List 3. **NOVICE** Tečaj XXXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. januarija 1873.

Obseg: Vabilo gospodom družbenikom c. k. kmetijske Kranjske družbe v občni zbor v Ljubljani. — Dokazi velikega dobička, ako pridelujemo krompir tudi iz semena. — Poduk, kako naj se ravná z živino, da ne zbolí, in kaj naj storí gospodar, kedar mu zbolí. (Dalje.) — Kako so Čehi pričeli novo leto? — Ozir na deželni zbor Kranjski. (Konec.) — Slov. slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

VABILO

gospodom družbenikom c. k. kmetijske Kranjske družbe

v občni zbor v Ljubljani

29. januarija 1873.

(Zbor je v dvorani mestne hiše in se začne ob 9. uri dopoldne).

Program obravnav:

1. **Govor predsednikov.**
2. **Opravilno poročilo** centralnega odbora.
3. **Poročilo o državni subvenciji** za različne vrste kmetijstva.
4. **Družbeni račun** za leto 1871, **proračun** za leto 1873, in predlog inventara.
5. Poročilo o **loteriji** za zidanje posebne shrambe za kmetijsko orodje in druge podučne stvari na vrtu družbe kmetijske.
6. Poročilo o **udeleštvu kmetijske družbe** pri **veliki Dunajski razstavi.**
7. Poročilo o **skušnjah**, iz kterih se razvidi bogati pridelek **krompirja** iz sejanega semena.
8. Nasvéti **družbenih podružnic** ali posameznih **družbenikov.**
9. Priznanje častnih diplóm posebno zasluženim **sadje- in murborejcem.**
10. **Volitev 4 odbornikov v centralni odbor** namesto gospodov: Mihaela **Pregel-na**, viteza dr. **Gutmansthal-a**, Franca **Schollmajer-ja** in Jožefa **Debevc-a**, ki vsled §. 22. družbenih pravil izstopijo.
11. Volitev **častnih in dopisovalnih družbenikov.**

V tem zboru se razstavijo pridelki semenskega krompirja pod štev. 7. naznanjeni in še nekteri drugi v Dunajsko razstavo namenjeni.

V Ljubljani 5. januarija 1873.

Centralni odbor c. k. družbe kmetijske.

Karol baron Wurzbach. **Dr. Jan. Bleiweis.**

Gospodarske stvarí.

Dokazi velikega dobička,

ako pridelujemo krompir tudi iz semena.

Po lastnih skušnjah spisal M. Brežnik, učitelj.

Krompir sejati, to je, iz semena, ki se naredí v cvetji krompirjevem, ga izrejevati, ni nič novega. To naši gospodarji že vedó. Posebno takrat, ko je krompir hudo gnjil v naših deželah, se je priporočala ta setev, mislé, da s tem zataremo neznano bolezen.

Ali se je to doseglo ali ne, vedó gospodarji tudi sami. Meni pa je bilo za drugo stvar bolj mar, prepričati se namreč tega: ali je prav ali ne, da so gospodarji ravno pri krompirji zapustili naravno pot in začeli samo krompir saditi, in opustili seme njegovo sejati?

Po obilnih lastnih skušnjah morem danes reči, da to ni prav bilo.

Poslušajte tedaj, gospodarji, in potem sami sodite, še bolje pa, da z menoj vred sami poskusite.

Podal sem se 1870. leta na delo. Naberem si po krompirjevem zeljšču lepih zrelih krogelc in iz njih si pridobim korunovega semena. Shranim ga za drugo leto. Prihodnjega leta komaj čakaje posejem eno dobro žlico semena okoli 15. dne malega travna (aprila), in glejte, čez tri tedne potem bilo je vse zeleno mladega koruna, mladih rastlin. Zdelo se mi je, da vidim dvojno pomlad.

Čez 7 tednov, ko so bile te rastline že precej izrastle, se mi posreči, da jih presadim kakor zeljne flance. Ker pa nisem imel prostora, da bi bil mogel vse presaditi, sem jih moral poruvati in na isti prostor nazaj presaditi.

Kdor je že videl drobno krompirjevo seme, mi bo verjel, če mu rečem, da ga je v eni dobri žlici čez 10 tisoč (10 tavžent), toraj se iz ene žlice dobí 10.000 rastlin.

Kaj mi je tedaj bilo storiti? Presadil sem samo 200 rastlin, vse druge sem moral zavreči, kajti bilo jih je 9800 preveč za-me.

Ko neki dan mimo kraja grem, kjer so one rastline bile, ki sem jih zavrgel, vídim vse zeleno. Krompirjeve flance so veselo rastle, akoravno sem jih pokončati hotel.

Iz tega pa sledi, da krompirjeve sadike (flance) se prav rade primejo.

Krompirjeve rastline, ako se presadé, dobro oplevejo in okopavajo, rodé že prvo leto debele podze-

meljce, in sicer kot golobja jajca; veliko jih je pa tudi debelejih, ktere se pa že, akoravno so le eno leto stare, za hrano (živež) rabijo. Najbolje je, če se debele za hrano porabijo, drobne podzemeljce pa v prihodnjem letu sadé.

Nadalje: Drugo leto se drobne podzemljice cele sadé, debelejše se pa lahko prerežejo in sadé. Oprava 2. leto ostane vsa taka, kakor je navadna pri krompirji.

Za pojasnilo tega Vam, dragi gospodarji, izročam sledeče vrstice: Jaz sem se prepričal, da je v eni dobri žlici 10.000 semen, — da ena rastlina, ako iz semena izraste in ako se presadí, rodí od 5—10 kot golobja jajca pa tudi kot jalbelko debelih podzemeljc isto leto, — da rodí ena teh podzemljic prihodnje (drugo) leto 10 do 80 popolnih krompirjev za rabo.

Da je resnica to, kar vam poročam, rečem: ako bi ne bil sam krompirja izkopaval in ga štel, ne bi vam bil verjel, da jih je marsiktero krompirjevo deblo še čez 80 rodilo. Razume se pa samo po sebi, da je razloček med 10 ali 80 krompirji o tem, da drugi niso prvim enaki. Na priliko: na enem deblu je bilo: 5 debelih, 20 do 30 srednjih, 40 do 50 drobnih.

Kakor se obdeluje, tako se preminjajo omenjene doštevke.

Poduk, kako naj se ravná z živino,

da ne zbolí, in kaj naj storí gospodar, kedar mu zbolí.

(Dalje.)

Kako z domačo živino ravnati.

Pri delavni živini se mora paziti, da se jej ne nakladajo pretežka dela, da dela o svojem času in da ima tudi dosti pokoja, da se oddihne. Navadno mislijo ljudjé, da se smejo od živine tudi najteža dela tirjati, če se jej le dosti klaje daje; ali za vsako živino je, kakor je njen život, neka meja postavljena, do ktere zmaga delati; ako se ta meja prestopi in živina sili, več delati, kakor jej njena moč pripušča, so nasledki tacega neumnega ravnanja ti, da ali živina zbolí, ali pa zgodaj za nobeno rabo več ni. Pri delavnih živinčetih je treba tudi posebno za njih kopita in in parklje skrbeti. Marsikter konj je še dosti močán, pa za nobeno rabo ni več, ker ima zavoljo nemarnosti bolna kopita, in marsikterega vola morajo zgodaj zaklati, ker zavoljo bolezni na parkljih za vožnjo več ni. Pri kopitih in parkljih je posebno za to skrbeti, da se prevelike mokrote pa tudi prevelike suše varujejo. Zavoljo tega je treba, da je pesek in stelja zmiraj, kolikor je mogoče, suha, in da se scavnica, ktera je kopitom in parkljem silno škodljiva, hitro odteka; zavoljo tega se mora tudi posebno stelja na zadnjem koncu staj vedno skrbno sušiti in ponavljati.

Da pa kopita tudi presuha niso, je treba jih večkrat v vodi skopati, nesnago, ki se podplatov drží, odpraviti, in kopita zmiti; to naj se vsaki dan zgodí, kedar se živina snaži.

O veliki suši, in kedar se živina vedno na trdih, kamnenih, suhih cestah nahaja, je pa še celó treba, kopita in parklje v kravjek, ilovico ali mokre cunje zaviti, da se preveč ne razsušijo. Ako kopita in parklji preveč zrastejo, kar se utegne zgoditi, če se prehajajo živinčeta samo na mehkih tléh ali če morajo delj časa v hlevu ostati, bo treba, jih dostojno spodrezati dati, pa paziti, da se preveč roga ne odreže.

Živino naj na tanko opazuje.

Kmetovalec, kteri svojo živino in njeno vedenje v zdravem stanu dobro pozná, in pridno po njej pogleduje, bode tudi lahko spoznal, kedaj je bolna.

Kolikor pred se bolezen spozná in kolikor bržeje se umen živinozdravnik pokliče, toliko lože in bolj gotovo bo živina ozdravela.

Navadno se zdi kmetu živina še le potem bolna, kedar se jej jéd popolnoma upre. Skušnja pa učí, da je že veliko več živine poginilo, ker so mislili, da je živina samo tedaj bolna, kedar se jej jéd upre. Kedar imajo namreč živinčeta dolgo bolezen, žrejo še prav rada, zlasti goveda, bolezen je pa vendar v njih telesu že na tako stopinjo prišla, da ni več zdravja za-nje upati. Treba je tedaj, da gospodar na vse preméne v vedenji, hoji, stanji in ležanji svoje živine, potem na to pazi, kakošna je njena koža, dlaka ali volna, kakošne so nosnice in gobec, dalje da pazi, ali živina kakor sicer lahko sôpe, ali pa morda hitreje in nenavadno sapo ima ali stoka, kedar sope, ali ima suh kašelj ali pa kaj izkašljuje in kakošen je kašelj, kedar je suh, ali je njen vamp napet ali upadel, ali žre živina željno ali počasi, kakor ko bi se jej ne ljubilo ali se pa krme kar nič ne omrsi, ali je bolj ali manj žejna, ali morda krmo ali pijačo težko požira, ali pa, kar požrè ali pije, skozi gobec ali nos nazaj vrže, dalje kako živina prežvekuje, kako in koliko ščije in sirje, kakošna je scavnica in blato in ali ni tujih rečí scavnici ali blatu primešanih, ali dajejo molzne krave toliko mleka kakor sicer in ali je mleko tako, kakor je sicer ali drugačno.

Ako se živina trese, ako jej dlaka pokonci stojí in ima mrzla ušesa in korenine ušes ter noge, nos, gobec, potem jo pa vročina po životu in po vidljivih žlemnih kožah obide, ako ima goveja živina suh smrček in jo zdaj mrazi zdaj vročina kuha, je misliti, da ima živinče vročnico (fieber), zoper ktero je vselej živinozdravnikove pomoči treba. Delavni živini je tudi treba večkrat kopita in parklje pregledati, da je mogoče, zlasti na kopitih že koj v začetku marsiktero bolehnost ob pravem času spoznati in jo ustaviti; sicer se lahko primeri, da živinče ni več za rabo, če pa za rabo ni, tudi nič ni vredno.

Pri konjih ne sme vrh tega noben gospodar nikakoršnega iztekanja iz nosníc in otekanja medčeljustnih žlez, kakor tudi ne oteklin in vgnid v koži premalo porajtati; iztekanje iz nosníc namreč razodeva dostikrat, da je konj smrkav, otekline ali ugnide v koži pa, da je črviv. Oboje pa je silno nevarno in nalezljivo. (Dal. prih.)

Političnе stvarí.

Kako so Čehi pričeli novo leto?

Novoletnica, ki so jo, kakor smo v zadnjem listu omenili, vsi českí časniki na čelo postavili, glasila se je v glavnih točkah tako le:

„Novo leto smo nastopili sicer brez veselega poguma, toda nikakor ne potrtega srca.

Narodni in politični sovražniki skušajo podreti zadnji jéz, kterim smo še ovire stavili napadu tujstva, to je, vzeti ostanke politične samostalnosti českemu narodu in zadnje nam svete svetinje našega nekdanjega veličestva.

Vse, kar je nekdaj bilo pogodba, deželno pravo, kraljevo pismo, temeljna in deželna postava, vse, kar nam je veljalo za podlago in glavni steber avstrijski monarhiji, vse to imelo bi zdaj zgubiti vsako veljavo, vse to naj bi se žrtovalo brezobzirni koristi, in to ne enemu národu, ampak samo eni stranki, ktera meri na razrušenje zgodovinskih podlag te monarhije in na to, da bi stara habsburška država bila le gradivo, iz kterega naj bi se osnovala celó nova država. Očitni večini avstrijskih narodov ni pripuščeno, izreči svoje pravo mnenje

in nikogar ni, ki bi se ustavil napadom, kteri so čedalje predrznejši.

Naši nasprotniki zahtevajo, naj bi mi spoštovali ustavo, ktero vedno spreminjajo po svoji samovoljnosti in kteri ravnokar hočejo podreti podslombo. Zvestobo in prisego od nas zahtevajo oni, kteri sami ne poznajo zvestobe in so že davno pozabili, da mora vezati in veljati mož beseda. Vrh tega nameravajo premeniti ljudsko zastopstvo in to na škodo slovanskim narodom in družinskim stanovom v državi.

Zemljiškemu posestvu, vélikemu in malemu, na kvar, naj se razširi zastop mest in trgov; prav za prav se hočejo razširiti zastopstva le onim elementom, od kterih se dá nadjati, da bodo podpirali političnе namere vladajoče stranke; onim elementom, ki s svojimi premekljivimi kapitali bogaté ljudstvu in državi na kvar. Ti elementi sicer plačujejo primeroma majhene davke, vendar si prizadevajo uiti zvikšanju davkov in vse državne davščine navaliti zemljiškemu in nepremekljivemu posestvu. To prizadevanje bode tem silneje, čem veča bode politična moč, ki jo dosežejo. „Več političnih pravic in manj bremen za nas, manj političnih pravic in več davkov za one, ki imajo nepremekljiva zemljišča". To je geslo oni stranki, ki hoče s tem vse politične moči oropati tudi našo narodnost.

Da ti ljudje ne poznajo niti pravega domoljubja, niti imajo resnično željo obdržati monarhijo, da nameravajo razdreti ravnovažje med stanovi, da bi na dan stopile prekucije, da nimajo sočutja za potrebščine in nadloge delalcev, da njim, ki služijo le zlatemu teletu in jim je na prodaj vse, kar je človeku drago, sveto in vzvišeno, očitno gine nravnost: vse to je znano vsem, ki pazljivo gledajo na kulturni razvitek drugih ljudstev našega časa.

Kolikoršne so tudi nevarnosti, ki od teh prekucij pretijo državi, vendar je le malo nade, da se odvrne ta naskok; prav tako je malo upanja, da sme češki narod pričakovati, da bi ga kdo branil zoper nameravano žaljenje njegovih pravic.

Med možmí, kterim je ves češki narod zaupal in ki so neprestrašeni in brez vsega lastnega dobička zastopali koristi tega naroda, oživelo je obče prepričanje, da naš narod ne more zidati na nikogar, ampak da mora svoje rešitve iskati le v lastnih svojih močéh.

Čem manj ima naš narod prijateljev, tem več mora napeti vse svoje sile, čem več sovražnikov, tem veča slava mu bode, tem veče veselje konečne zmage, tem manj dolžnosti, hvaležnemu biti komu, ker si bode svest, da si je sam vstvaril osodo. Zmaga pa nikakor ne more oditi trdni, žrtovalni in stanovitni volji. Narod, ki se ne zapusti sam, ni nikdar zapuščen.

Tega pa naj ne zabi nikdor izmed nas, da bi gledé tolikih in močnih sovražnikov bilo greh, da, celó samomor, ako bi se narodu drobile moči. Če kedaj, sedaj je treba sloge.

Različne misli med nami so mogoče le ozir onih načel, ki sedaj stojé le v drugi vrsti, tako, da moremo porazumenje o njih prav lahko prepustiti prihodnosti. Sedaj pa hočemo vsi, ki se borimo pod zastavo naroda in dežele, potezovati se za eno: za brambo njunih pravic, njuno politično individualiteto, njuno avtonomijo, to namreč je pogoj njunega obstanka.

Pot opozicije na državno-pravnem polji, po kterem so doslé hodili, je pravi pot. Le oni je na krivem potu, ki bi, po sedanjem nevspehu oplašen, pozabil, da nada ne cvete iz solznega očesa, ampak iz delavne roke.

Bodimo toraj složni in delajmo s krepko roko spominjaje se vsega tega, česar potrebuje naša narodna združba.

Vsi v vrsto enega, složnega in nepretrgljivega bojnega reda stopimo zoper vzajemnega sovražnika. Sloga zmaga".

Ali ni to dosti resen klic vsej državnopravni opoziciji po vseh kronovinah avstrijskih?"

Ozir na deželni zbor Kranjski.

Obravnava o nepostavnem imenovanji deželnega šolskega svétnika.

(Konec.)

Za ministra so se potegovali deželni predsednik, baron Apfaltrern, Dežman in Kromer. Deželni predsednik se sklicuje na postavo doljne Avstrije, iz ktere dokazati hoče, da bi minister smel celó brez vsega predlaganja deželnega odboro Kranjskega nasvetovati cesarju ktero koli osobo za uda deželnega šolskega sveta. — Baron Apfaltrern se sklicuje na prvotni vladini predlog, na druge dežele, ter priporoča, ministra pustiti pri dobri volji, ker Kranjsko šolstvo potrebuje podpore iz državnih sredstev. — Dežman najbolj svoj ugovor utemeljuje na slovenski tekst šolske postave. — Ugovor Kromerja je bil brez vsega jedra jako puhel. — Potem ko dr. Zarnik Dežmanu dokaže jezikoslovno zmoto, da narekovati se pravi „diktiren„ in da prof. Konšekova prestava naj mu nikakor ne bodi slovensk evangelij, pretresa dr. Costa govore ugovornikov blizo tako-le:

Temu, kar je g. Kromer rekel, nimam odgovoriti celó nič; vsaj ni nič povedal. G. Dežmanu pa moram reči, da se mu je pripetil velikansk „error memoriae". On je govoril danes s povzdignjenim glasom zoper slovenski prevod te postave, pa je pozabil to, da slovenske postave sklenil ni deželni zbor, kajti tista postava, da mora vsak načrt postave v obeh jezicih biti zboru izdelan, še takrat ni bila veljavna. Slovensko prestavo delala je vlada in ni avtentičen tekst, ker je le prevod, in če je vlada to postavo prestavila slabo — kar sicer nič novega ni — nas to prav nič ne briga; oficijelni tekst te postave je nemški tekst. (Veselost in pohvala.) S tem toraj pade ves ugovor g. Dežmana. On v deželnem odboru nikdar ni glasoval zoper naše mnenje o tej stvari, temuč je na primer tistikrat, — ko je šlo v odboru za vprašanje: ali se ima ministerstvu predlagati več učiteljev ali ne? in ko je g. dr. Bleiweis rekel: ne! in dr. Razlag tudi: ne! in ko sem jaz nasvet stavil: dajmo jih več imenovati toda z reservo, — tistikrat se je g. Dežman pridružil mojemu mnenju. — Kar zadeva pomislek g. deželnega predsednika, nimam opomniti nič druzega, kakor to, da se sklicujem na postavo doljne Avstrije in da rečem, da tam stojí: „na podlagi terna-predloga deželnega odbora ima minister nasvetovati cesarju". Tedaj če je to tolmačenje postave, kakor jo vlada danes tolmači, pravo, bi ravno tako mogoče bilo, da minister nasvetuje presvitlemu cesarju kterega koli hoče, kajti tudi „na podlagi terna-predloga" bi po takem ministerstvo moglo nasvetovati štiri ali pet oseb. Al ko bi se doljnim Avstrijanom tako tolmačenje postave nasililo, bi na Dunaji pač hudo protestovali. — Kar zadeva barona Apfaltrerna, se ve, da mi stojimo na vse drugačnem temelju; težko se je tedaj pravdati o tem, kdo ima prav. Jaz razloge navajam v svojem in v imenu večine šolskega odseka, al kdo ima prav, to mora tretji odločiti, ki ni med tem viharnim bojem. Al vendar moram nekaj opomniti zoper razloge, ktere je tukaj na-

vedel gosp. baron Apfaltrern. Prvič on pravi, ako bi mi hoteli to imeti, kar deželni odbor trdi, potem bi moralo glasiti se v postavi, da presvitli cesar nima nič druzega storiti, nego „izvolitev potrditi“, on se sklicuje dalje na drugi paragraf, ki je bil prenarejen v tem smislu, da so te besede izostale. Jaz pa mislim, da — ker je ta paragraf bil sklenjen v deželnem zboru po predlogu šolskega odseka in ne po vladinem predlogu, in ker se toraj te od barona Apfaltrerna navedene besede popolnoma izostale — da ne more nihče trditi, da je deželni zbor se oziral na te izostale besede. — Baron Apfaltrern je rekel celó, da bi bilo absolutistično, ako bi imela postava ta pravi pomen, kakor jo mi tolmačimo. Jaz mislim, da ta beseda gosp. barona je segla predaleč in da mi ravno tako lahko rečemo, da Vaše nasprotno mnenje je absolutistično; al to ni dokaz, to ne prepričuje nobenega človeka. — Gospod baron Apfaltrern je govoril tudi, da potem, če ne pritrdimo ministru, ne bodemo potrebnega denarja dobili. Gospôda moja! jaz mislim, da kaj tacega se ne more zgoditi. Mi ne predlagamo danes nič druzega, kakor to, naj deželni zbor izreče svoje pravo prepričanje o tem, in to je vendar res prav majhna reč in naša dolžnost. Vsaj se druzega nič ne zahteva; vsaj ne rečemo, da bodemo ministru tožbo naredili; mi nočemo druzega, kakor svoje mnenje odkritosrčno in resnično izreči o tem paragrafu. Ali se bo naš glas vslišal ali ne, tega ne vem; ali to moramo storiti, da svoje pravice, kolikor mogoče, varujemo. Gosp. baron Apfaltrern se sklicuje tudi na druge dežele in je dokazal iz postave za doljno Avstrijo, da je ondot še ostrejša meja za vladino postopanje. Zarad tega rečem še enkrat, da naša postava ministru prepušča veliko daljši delokrog od doljne-Avstrijske, da je toraj naša postava veliko boljša za ministra, ako se tudi tako tolmači, kakor jo tolmačimo mi. Toraj moram res jako obžalovati, da tu, ko gre za važno vprašanje, za vprašanje: ali se ima vzdržavati avtonomija tudi v najvišem šolskem uradu, da o tem nismo vsi istega mnenja za brambo pravic dežele in deželnega odbora.

Slovansko slovstvo.

* *„Vertec“*. Časopis s podobami za slovensko mladost, vredovan od Ivana Tomšiča — se je prikazal te dni tako lepo nadarjen s tvarino naši mladini vso primerno, da 3. tečaj radostni pozdravljamo. Ker obeta letos obilo podób prinašati, bode ga mladina tem bolj vesela; naj tedaj vsi prijatelji njeni sežejo za njo po njem.

* *„Učiteljski Tovarš“* bode zopet, kakor prvi list novega tečaja priča, tudi pod vredništvom Močnikovim kakor dosihmal pod vredništvom Praprotnikovim vstrezal ljudskemu učiteljstvu, kteremu je mar za to, da ljudska šola napreduje na podlagi narodnega jezika in da se napredek ne išče tam, kjer se vera naših očetov zaničuje in zasramuje. Če učitelj na deželi ni v prijateljski zvezi z duhovnom, ne ostaja mu druzega, nego to, da se v naročje podá birokraciji pa pri njej išče — podpore. Koliko je dobí, lahko preračuni konec leta.

* *„Slavjan“*, časnik slovstven in uzajemen za Slavjane književne in prosvetljene, vredovan od Matije Majar-a v Celovcu, je našel toliko naročnikov, da je že prišel v 2. listu na svetlo. Slovencem, ki se hočejo vaditi čitanja cirilice, najzanimiviša prilika se ponuja v „Slavjanu“, kteremu jedro bode, kakor 2. list kaže, vtrjevati in širiti vzajemnost slovensko. In v to ime dobro došel „Slavjan“!

Gospodarji čujte! kaj dela turška goveja kuga.

Zarad turške goveje kuge je naša dežela še zmirom v hudi nevarnosti zato, ker imamo nepoštenih ljudí med seboj, kateri, da bi par goldinarjev vjeli pri barantiji, iz kužnega Hrvaškega po skrivnih potih tirajo ondi kupljene vole na Kranjsko, brez pomisleka, da strašno nesrečo, ki šteje na tavžente in tavžente, po tihotapstvu prinesó v deželo. Tako se sliši od nekega Matija Žagarja iz Banjelokc, da je 28. dne u. m. 3 pare volov na Hrvaškem kupil in pri Sapniku skrivé na Kranjsko prignal, dva prodal nekemu Tomas-u v Prevolah, dva županu v Žvircah poleg Žužemberka, dva pa drugam v Žužemberski okraj; sploh se veliko sleparij sliši iz Žužemberškega okraja, kjer je starodavna navada, da kmetje jemljejo živino na rejo. Naj jo, kolikor morejo, jemljejo druga leta, ko ni kuge na Hrvaškem; al da so zdaj, ko je to ostro prepovedano, da nobena hrvaška živina ne sme od nobene strani in v noben kraj, tako brezvestni, da po skrivnih potih, kjer ni straž, gonijo živino iz kužne dežele v domačo, za to je res 500 goldinarjev ali 4 mesece ječe še premalo kazni. Tudi tam okoli Lož a na Notranjskem so taki grdi tihotapci, ki čez Prezid in Babno polje hrvaško živino in surove kože vvaževajo v deželo. In tudi v Črnomaljskem okraji se nahajajo taki brezvestni ljudje, kterim se ne smilijo drugi ubogi kmetje. — Duhovni gospodje! ki ste zmirom najbolji varhi naše dežele, pridigovajte svojim faranom vsak dan, naj se zdaj hrvaške živine bojijo kakor steklega psa; zdaj gré zato, ali ogenj kuge zapalimo v svoji deželi ali da ga odvrnemo!

Mnogovrstne novice.

* *Koliko ljudí prebiva na svetu*, o tem nam poročajo „Petermann's geograf. Mittheil.“ prav na tanko po številjenji zadnjih let. Po tem je zdaj 1377 milijonov ljudí na svetu, in sicer jih Evropa živí na 178.120 štirj. miljah 301 milijon in 600.000, Azija na 796.005 miljah 794 milijonov, Avstralija in Polynesia na 161.105 miljah 4 milijone in 365.000, Afrika na 543.570 miljah 192 milijonov in 520.000 ljudí, in Amerika na 747.680 miljah 84 milijonov in 524.000 ljudí. Skor celo tretjino vsega človeštva obsega Kitajsko (Kineško) z 446½ milijona.

* *Da so stari časi bili tudi res dobri časi, kedar je dragina bila*, kaže nam zapisnik iz arhiva opatije v Hintersbachu od leta 1453., v kterem — popisano je za leto velike dragine — nahajamo to-le: pitan vol je veljal 3 gold. in pol, krava 2 gold., tele pol gold., 23 koštrunov 8 gold., 25 piščet 1 gold., 150 jajc pol goldinarja.

* *Konjskega mesá* pojedó Dunajčanje čedalje več. Lani so v konjskih mesnicah zaklali 2802 kónj, tedaj za 729 več kakor predlanskim, in mesarjev, ki koljejo konje, je bilo lani 9 več. Vzrok temu je silna dragina govejega mesá in veliko konj, ki jih vozniki ondi imajo. Cena mesa je bila od sprednjih četrt po 14 kr. funt, od zadnjih 16 kr., pljučna pečenka po 18 kr. Kož dvoje veljá 17 do 18 gold., rep 60 kr., kostí so po 2 gld. 20 kr. cent.

* *Čudno vremensko prikazen* so imeli 4. dne t. m. v Milani na Laškem. Taka megla se je vlegla čez mesto, ki sicer še mègle ne pozná, da se noben voz ni upal po mestu; pošta med Milanom in Pavio je zgrešila pot, da je kočija zdrčnila v kanal poleg ceste; 10 popotnikov je k sreči pred iz voza stopilo, ostala dva so rešili iz vode; en konj je vtonil.

* *Drugi sadni pridelek.* Iz Gorice piše „Vaterl.“ 2. dne t. m., da na vrtu nekega tukajšnjega fabrikanta so danes dokaj zrelih sliv odtrgali z drevesa in jih otrokom nadvojvode Karola Ludevika, ki čez zimo v Gorici stanuje, kot redko prikazen poklonili. To drevo je neki čudapolno drevo, kajti od cvetja počenši do zrelega sadú kaže spomlad, poletje in jesen na sebi. — Ali vprašanje polno strahú je: kaj pa bode kazala prava spomlad?

Naši dopisi.

Iz Rusije v decembru 1872. —η— (Dal.) Glavne stvari, ki sem jih hotel v Moskvi videti, so bile: narodno gledišče, slavjanski bazar in pa razstava.

V národnem gledišči se mi je posrečilo videti igrokaz, kterega sem najbolj želel, namreč: Gogoljevega „Revizorja“, ruskemu narodu najbolj priljubljeno komično satiro, kakoršne se človek nikdar ne naveliča gledati, ako jo igrajo dobri igralci. Gogolj šiba podkupljivost uradov, prihuljnost kupcev in druge napake s takim humorjem in ostroto, da zadeti, kakar Demostenov Filip, sami sebe obsojujejo. Vže tjotka v vagonu mi je priporočala, „posmotretj na Revizorja, ibo kto hočet videtj ostroumnija šutki, dolžen videtj Revizorja“. Pisal sem Vam uže zadnjič, da se nadjajo z narodnim gledišcem oživiti svobodno gledišče, konkurenco; al nada — se ni vresničila in tako o le-tem mrtvecu, posebno ker je živel samo nekaj mesecev, je najboljše molčati.

Slavjanski bazar je velikansko poslopje, lastnina družstva, zidano na akcije, pomeščeno v notranjem mestu blizo Kremlja (Grada). Ne na Dunaji ne v Petrogradu nisem videl ničesa podobnega temu bazaru. Glavna veža in glavne stopnice se bliščé v mramorji in pozlačeni medi; glavni dvor je velikansko-orjašk, vkusno in strojno vbran salon sè stekleno streho; tlak in stene večidel iz mramorja, stebri, balkoni, krilca, oder za godbo in take stvari iz jekla in pozlačene medi. Prekrasnih prodajalnic z raznim blagom je v tem poslopji 72, gostilnica s 75 stanovanji za popotne s ceno od $1\frac{1}{2}$ do 25 rubljev na dan za stanovanje; restavracija po lišpu in prostoru primerna vsemu druzemu. Glavni del pa je „Ruskaja palata“, sobana staroruske stavbe, vkusno okinčana in prisposobljena za muzikaljno-znanstvene predstave, ktere so tù vsak večer; s koncerti se vrsté naučni govori o zgodovinskih, prirodoznanskih in druzih predmetih. Vstopnina je vselej en rubelj. Gledé na to, kar človek v tej palači vidi in sliši, je ta vstopnina v primeru z gledišči jako nizka. Muzična kapela je sestavljena iz godcev vseh slavjanskih plemen. Slovenca so imeli iz začetka enega med seboj.

Za razstavo Moskvičani niso zidali enega poslopja, ampak razdelili so jo na 22 oddelov in za vsaki oddel postavili posebne pavilone, ktere so pomestili po Kremljevskih vrtovih, po bregu Moske-reke in deloma v samem Kremlji ter imenovali jih po predmetih, kakor: morski, manufakturni, železnodorožni itd., nektere pa po krajih, kakor: Kavkazski, Turkestanski. Poslednji so obsegali vse, kar je prišlo iz dotičnega kraja. V Turkestanskem oddelu ni bilo težko prepričati se, da ta oddaljena dežela bode plodonosna in koristna okrajina za državo, kedar se bo naseljenje pomnožilo in nekoliko omikalo. Turkestanske pšenice in ječmeni so posebno lepi. V tem pavilonu so hoteli pokazati, kako Turkestanci predejo, tkajo, šivajo itd., zato so pripeljali nekaj Turkestancev z njihovim orodjem vred v Moskvo. Ko pridejo ti rokodelci pred pavilon, se spusté s krikom in jokom v beg; ko pa najdejo vrtna vrata vže zaprta, se vržejo na tla ter prosijo Alaha (Boga svojega), da bi jih rešil smrti. Zagledavši namreč v pavilonu podobe svojih zemljakov v raznih pozicijah, so mislili, da jih hočejo tukaj odreti in naphati. Tolmač jih je komaj potolažil; menda da bi jim strah ne škodil, so jim dali potem prav dobro južino. Ko sem ogledoval njihov pavilon, so lepo mirno, pa tudi hembrano dolgočasno delali.

Med slavjanskimi eksponenti so se Čehi posebno odlikovali v manufakturnem in tehničnem oddelu, se vé da s fabrično robo. Česko tkanje, posebno razna sukna, so se mi najbolj dopadala. Sè steklenimi predmeti pa so Čehi vse prekosili, tudi Nemce in Francoze, vsaj obiskovalci so tako sodili; žal mi je, da komisijske razsodbe nisem nikjer čital. Avstrijski nadvojvoda, ki je razstavo obiskal, je pa ruske zlatarje najbolj počastil; nakupil si je pri njih več stvarí.

Rokodelskih predmetov, kakor, se ve da, tudi sploh, so največ razstavil sami Rusi. V nekterih rokodelstvih so veči mojstri, kakor sem pred mislil, posebno v ključarskem. Med Vélikorusi se nahajajo vasí, veče kakor naša mesta, ki živé od edinega rokodelstva, tako, na primer, Ivanovo in Pavlovo; poslednja vas ima čez 10.000 prebivalcev, med njimi le okoli sto poljedelcev in kakih 40 trgovcev, vsi drugi živé od ključarstva, a fabrike imata samo dva, drugi delajo nože, vilice, pile, sekire, samovarje itd. z rokami, in so pri vsej pridnosti prav revni. Njihove revščine krive so nespametne postave; tako, na priliko, rokedelec sam svojih izdelkov ne sme prodajati, kakor bi hotel, ampak prodati jih mora trgovcem. Trgovci so pa med seboj zmenjeni in kupujejo po taki ceni, da rokodelcu le toliko za trud ostane, da komaj sebe in delavno družinico preživi. Tako, na primer, rokodelec ne sme samovarja nikomur prodati, kakor le kupcu, in kdor samovarja potrebuje, ga ne more v kovačnici kupiti, ampak le pri trgovcu. Samo na sejmih smejo mojstri svojo robo sami prodajati — ali kedaj si bo tak revež, ki material pri trgovcu — skopcu kupuje, toliko pridelal, da bo mogel sè svojimi izdelki po sejmih hoditi! Če pa komu to po sreči gré, postane sam trgovec in oderuh svojih prejšnjih tovaršev. Postave, postave pravične in modre morajo delavnemu narodu na noge pomagati!

(Dal. prih.)

V Gorici 12. jan. = Malo kteremu dopisu se izkaže kedaj taka čast, kakor mojemu od 29. dec. 1872. leta v št. 1. „Novic“ t. l. Ne le popisovalci „Prešernove besede v „Gorici“ so se me ljubeznjivo spominjali, tem več ves — „osnovalni — odbor“ omenjene besede je moj dopis „z grškim ognjem“ obširnega pojasnila posvetiti blagovolil. „Troppo onore“, vrla gospôda; hvala Vam! Lahko pa bi si bili trud prihranili; dovolj bi bilo, da bi bili rekli: Osnovalni odbor smo — mi, ti in ti; vsak bi si bil podpise ogledal, nektere enkrat, nektere dvakrat, pa bi si bil mislil: zadosti! že razumem, že vem, kako v Gorici reči stojé. In jaz bi danes ne imel druge naloge, ko to, da bi s Preš....., čem reči, prosto z Vodnikom zapel „..... dovolj, da Vas imena pojó“. — Kaj mi je pa zdaj storiti? Jez nimam dnevnika na ponudbo, zatega del moram kratek biti. Čestiti „osnovalni odbor Pr. b.“ je povedal v „Soči“ in „Narodu“ zgodovino te besede, držal se je pa te taktike, da je nekatere pri nas obče znane okoliščine zamolčal, in to daja stvari vso drugo podobo. Al za to ni meni mar, kakor tudi ne za predzgodovino Prešernove besede, ktero z osnovalnim odborom vred tudi drugi popisovalci večkrat omenjene slavnosti menda navlašč prezirajo. In vendar so učenjaki med njimi, katerim ne more biti neznano, da so dandanes prav „predzgodovinske preiskave“ na dnevnem redu. Omeniti hočem jaz samo nekaj malega, k čemur mi ponujajo

povod neke črtice v pojasnilu spošt. „osn. odb. za P. b.“ in v popisih te besede. Beseda se kliče „Prešernova v Gorici“; napravili so jo Preš. častitelji, „da bi pokazali napredek slovenske umetnosti v Gorici“. Prav! Dovolite mi pa samo to-le vprašanje: Koliko goriških moči je sodelovalo pri besedi? Jaz cenim po vrednosti čč. imena osnovalnih odbornikov, a Goričana ne nahajam med njimi **nijednega**. Izmed pevcev se hvalita — in to po pravici — dva gosta iz Ljubljane, gg. Razinger in Nolli. Edina domača oseba, katero berem v popisih, je gospodičina Dolijakova iz Solkana! Preglejmo zdaj telegrame! Mej 15 telegrami ni nobenega od čitalnic; iz Goriškega samo trije, eden med tremi iz — Podmelca. Sicer pa imajo „hudobni“ ljudjé svoje posebne misli o telegramih za take prilike. S temi opazbami nisem hotel reči, da ni bila beseda 29. dec. 1872. l. „sijajna“, reči sem hotel samo to, da nikar je ne razglašajte za goriško. To veljá k večemu, če gledamo na nazoče, poslušalce, ki so bili res „Goričani“ v ožjem pomenu. Kako gré razumeti 3. točko v osn. odboru pojasnilu zadevajočem preziranje delalnih moči pri volitvah čit. odbora, kaže dopis iz Gorice v štev. 4. „Sl. Nar.“ od 5. t. m., kateri pravi, da „ima goriška čitalnica samo enega pevca, in še ta samo „v koru“ poje. — Če hočete ta moj dopis pripisovati „slepi strasti in zeleni zavisti o nepričakovanem vspehu Preš. besede“, bodi Vam to dano na voljo, a da ste mojemu prejšnjemu pred začetkom besede pisanemu miroljubnemu sestavku v tacih nagibih izvirka iskali, to kaže, da Vi jako „debele plahte“ potrebujete, da svojo strast itd. pokrijete. Na kakošni tanki niti pa je visel tik pred besedo nje vspeh, veste Vi, gospôda, bolje, ko jaz. Če je bilo kaj zaprek, katere trdijo Vaši, da so se delale Prešernovi besedi od neke stranke, bila je to — Vaša stranka sama. Vse pa brez zamere, le pošteni resnici na ljubo.

Iz Gorotana 8. jan. (*Učitelj g. Zima.*) Čudne reči se pozvedajo iz Ljubljane. Ako je bila kedaj res bela, morala bi vsaj sedaj sramote zarudeti. Renegat za renegatom prihaja na beli dan, kakor mavrohi ob deževnem vremenu. Tako ste tudi gosp. Zimo dobili, ki vam z drugim importom vred pripomaga narodno slogo razdirati; kajti njegova častihlepnost ne pripušča mu drugače; — on hoče sloveti bodi-si kakor koli. Ta g. Zima bil je tukaj na Koroškem dopisnik v „Novice“, se ve da jako primitiven, al vsaj kazal je dobro voljo. Sicer pa je bil pri nas vsake barve, kakor ga je kdo hotel, liberalen in klerikalen, Slovenec in nemčur, kakor je ravno družinja nanesla. Nekoliko časa je bil tudi orglavec, akoravno ga iz šole poznamo, da ima prav medvedov sluh in glas, in se na orglje malo več spozná, nego zajec na boben. Kakor se je kedaj duhovskemu nadzorstvu lizal in vklanjal, tako petelinsko jel je v liberalni êri po petah hoditi. Najbolj naivno pa je to, kako je ta mož, sedaj vrednik šolskega moniteurja v vitez Gariboldijevem plašču in v poznejši dôbi celó okrajni šolski nadzornik, splazil se v vašo Ljubljano. Da ga bodo njegovi naročniki, mnogobrojni kakor zvezde na nebu in pesek ob morji, in vzlasti gg učitelji pod njegovim nadzorništvom bolje spoznali, povem naj jim to-le zanimivo historico, k kteri mi s svojim „moniteurjem“ sam daje povod. Čujte! — Bilo je pred malo leti, ko je še dr. Klun „Slovenec“ bil s svojo soprugo in neko hišino iz Vošperga v Beljaških toplicah. Ugodna sapa tudi g. Zimo tje zanese. Okoliščine nanesó, da se ondi z dr. Kljunom, še bolj pa z njegovo hišino seznani. Odslé je prijaznost intimna in g. Zima vse svoje zaupanje stavi na dr. Kljuna, da mu bode k visoki službi pripomogel. Ta hišina pride ga le-sem parkrat obiskat, in g. Zima jo vodi s šlarom in razkazuje svojim tovaršem kot svojo prihodnjo nevesto. In kmalu je bila njegova žena. Od dr. Kljuna v Ljubljano gospodom na rotovžu priporočan, postane učitelj ljubljanske mestne šole in zdaj pod Pirkerjevim krilom okrajni nadzornik. — Vidite, tako se po lestvicah spleza počasi naprej, in še pisatelj slovensk postane, če more iz stareje druge knjige stvariti si svojo novo. Vide telovadba!

Iz Notranjskega 5. jan. M. K. — Neki „intelligenten“ učitelj je v neki kavarni gorenske učitelje zaničeval in jih silnoboječe razglasil, rekši, da gorenski učitelj se zavoljo velike boječnosti pred duhovščino prec lahko spozná, da je iz Gorenskega. Temu rečem le toliko, da, ako bi on gorenske učitelje in njih okoliščine bolj poznal, bi ne govoril tako nespametno. Gorenski učitelji so prijazni z duhovščino in želijo vzajemnosti ž njo za blagor in napredek ljudstva delati. Ako pa gorenski učitelj vidi, da duhovnik njemu pri šolstvu nasprotuje, se pa zná ravno tako kakor učitelj na Notranjskem vesti in se za svoje pravice potegniti. Res je, da je kak učitelj, a ne le na Gorenskem, temuč tudi na Notranjskem, ki se ne upa za pravico potezati, a ne zavoljo boječnosti, ampak zavoljo materijalnega stanja. Tak učitelj dobro vé, ko bi pri gosp. župniku prijaznost zgubil s surovim obnašanjem, bi utegnil potem tudi cerkvenikove dohodke zgubiti. On tudi dobro vé, da bi potem od zraka živeti ne mogel. Toraj naj bi učitelj, ki je tako nespametno o boječnosti gorenskih učiteljev govoril, poprej učiteljske okoliščine sploh malo premislil, in gotovo ne bo potem zaničeval svojih sobratov učiteljev na Gorenskem.

Iz Moravške doline 11. prosenca. F. B. — Naj naše „Novice“ častitim bralcem tudi iz naše doline povedó, da tudi tù je zima lepa in topla, kakoršne najstareji ljudje ne pomnijo; 15. grudna zjutraj sem videl kresnico žarete kakor o kresu, in pretekli mesec so češplje in hruške cvetele, kakor spomladi. Kako bomo v jeseni sadili o tem zimskem cvetji dreves, sam Bog vedi! — Osebne zadeve sicer spadajo v vrsto dopisov, vendar naj mi dovoli č. vredništvo, da onemu hudobnemu obrekovalcu, ki napada moje poštenje, očitno povem, da je grda laž, ktero vsacemu lahko dokažem, komur je mar izvedeti resnico. Človek se ne more vsigdar varovati roparjev, ki ga zavratno napadejo; varovati si pa svoje poštenje, je dolžnost njegovo. In to storim s temi vrsticami očitno.

Iz Budanj 11. jan. Z. — „Kam jo je naša Ipavska burja potegnila?“ — tako prašamo letos drug druzega, ker smo se res mogli burji kaj zameriti, da letos kar noče priti k nam. Druga leta o tem času, kako nas je brila in česala, letos pa tako miruje! Vidimo in skušamo pa si letos, da bi za nas dobro ne bilo, ako bi nas ostra sapa le preveč v miru pustila. To čutimo letos posebno tukaj v Budanjah. Huda vročinska bolezen (tifus) se nam je vgnjezdila in več ljudí že pobrala, in podoba je, da nas še noče zapustiti. Nenavadno deževni in megleni dnevi v adventu pa so še bolj pospeševali kužno bolezen. Naši sosedje menda ne bolehajo za to boleznijo. Čudno je to, da je ravno nas Budanjce poiskala. Vina preteklo leto nismo dokaj pridelali; a to je dobro, kar ga je, ter ima tudi primerno visoko ceno Po 16 in 17 gold. smo prodali kvinč; nekteri še draže. — Sam Bog pa vedi, kaj nam prinese letošnje leto! Bojimo se, da ne bi sadnemu drevju škodovali o tem času nenavadno topli dnevi. To bi bilo za našo dolino grenko, kajti marsikteri tisučak priroma k nam za prodano sadje. — Sedaj pa še nekaj druzega, da se zve, kako nemila je še vedno osoda ljudskim učiteljem, ali vsaj nekterim! — Od naslednika v Ž. imam namreč že od 1869. l. tirjati 60 gold. 72 kr.

za biro, kar na me spada. Moj naslednik je pobral jeseni 1869. l. biro v Z. Ker mi ne odrajta, kar na-me pride, se oglasim pri c. k. okrajnem glavarstvu. C. k. okrajno glavarstvo določi, naj mi naslednik odrajta 38 mernikov žita ali pa 60 gold. 72 kr. Naslednik pa se le brani odrajtati moj delež, češ, da birno leto se šteje od sv. Jurija do sv. J. nasproti izreku c. k. okrajnega glavarstva, da se birno leto šteje po solnčnem letu. V tej zadregi se obrnem že 11. oktobra 1872. leta na deželni sl. šolski svèt, naj bi blagovolil on to reč dognati, pa žalibog! do danes nisem prejel še nikakoršnega odgovora! Prosim toraj sl. „Novice“, *) blagovolite mi svetovati, kam naj se obrnem, da dobim zaslužene solde. Saj veste, da delo je plačila vredno.

Iz Sodražice 10. jan. St. — Kakor blisk je prišel od solnčnega izhoda 9. dne t. m. ob 2. popoldne potres, ki je pol minute trajal. Nenavadna topla zima nam je prinesla bolezen pri ljudéh in pri živini. Kaj nam pa dalje še skuha ta zima, sam Bog vedi.

Iz Ljubljane. — Danes se na Dunaji zopet začne državni zbor. Včeraj je vladna „Presse“ pisala: „le malo dni še in na mizi rajhsratovi bo ležala volilna reforma“. Po takem ni dvombe več, da, čeravno so predvčeranjim nekteri dunajski časniki pisali, da v najviših krogih nimajo srca do te premembe, je vendar centralistična nemška stranka prisilila ministerstvo v to, da rajhsratu predloži načrt postave, ki je nasprotna oktoberski diplomi, ustavi deželnih zastopov in celó decemberski ustavi. Kaj da je dolžnost sedaj vsem poslancem, ki trdijo vsa leta federalizem, to je, vsem narodom enako pravično vladno sistemo, ne more več dvomljivo biti. Složni morajo svetu pokazati, da ni mesta za nje v takem zboru, v kterem se vničuje zgodovinsko pravo in nepreklicljivo cesarjevo pismo in v kterem bi njih klic bil — le klic v puščavi, ter bi samo za to dober bil, da bi potem centralistična stranka zmagonosno rekla: „vsaj ste tudi vi bili v zboru, v kterem se je sklenila volilna reforma“. — Prepričani smo, da se naši poslanci, nevezani na noben klubov sklep, zavedajo dolžnosti složnega postopanja in da storijo to, kar Tirolci, Vorarlberci, gornje-avstrijski, štajarski in drugi federalisti in da ostanejo domá. Kakor se „Politiki“ iz Zadra piše, tudi Dalmatinci ne pridejo v zbor, vsaj Danílo, voditelj dalmatinskih državnih poslancev, ki je čez praznike bil na Dunaji, je nanagloma odpotoval domú, poklican od narodnega kluba. Da so Poljaki nasprotniki volilne reforme, to je gotovo; ali pa pridejo k razpravi njeni v zbor ali ne, to je tako nejasno kakor je pri Poljacih v obče vse nejasno — razen njihovih sanjarij o „Poljskem kraljestvu“. — Radovedni bomo tedaj te dni ozirali se na Dunaj, kajti tako važne dobe o Avstrijskih zadevah ni že bilo 20 let, kakor je nastopila sedaj.

— (*Telegram Novicam iz Dunaja 14. dne t. m.*) Predlog o postavni ustanovitvi agraričnega kongresa je z 20 glasovi ostal v manjšini; dr. Costov nasprotni predlog je dobil tudi 20 glasov, Kučerov posredovalni predlog 7 glasov.

— Gosp. Šolmajer je prav iz Belanske doline (Möllthal) na Koroškem v nedeljo pripeljal 14 juncev in 14 telíc, večidel jako lepih, ki jih je po naročilu kmetijske družbe kupil iz državne subvencije in od kterih se bode 11 juncev brezplačno oddalo pridnim kmetom za pleme njih okolice, 14 telíc in troje juncev pa se bo po dražbi prodalo danes v Ljubljani. Mnogim, ki bodo lepo to živino dobili, se bode čudno zdelo to, da ima toliko zastarelega blata na sebi in mislili bodo morebiti, da to mora tako biti. Ne; to izvira odtod, ker domača živina nima zadostne stelje v hlevu. Ko se odluši nesnažna dlaka na bedrih, naj se na dobri stelji čedi, da bode dlaka svitla kot žida.

— (*Požarna nevarnost v Ljubljani in pa mestni magistrat.*) Dne 10. t. m. smo imeli zopet ogenj v Ljubljani in sicer pod streho neke hiše v Lingarjevih ulicah. Ker je požarna nevarnost zmirom veča, moramo vendar poprašati sl. mestni magistrat: v čim da obstoji njegovo delovanje o tej zadevi? — Imamo sicer gasilni red od leta 1870., a samo na papirji; kaj pa nam pomaga gasilni red, če magistrat sam ne spolnuje tega, kar obeta v njem. Kako je mogoče zahtevati, da naj spolnujejo zapovedi tega reda hišniki in posebno pa dimnikarji, če je znano, da se magistrat ne briga za to. Kje je tista komisija, ktera ima vsa ognjišča mestnega okrožja pregledovati, kje tisti javni zapisnik, iz kterega je razvideti, kolikokrat je treba dimnikarju ometati v vsaki hiši? Naj le gre dotična komisija po hišah in videla bode posebno v predmestjih, v kakošni strašanski nevarnosti živimo v Ljubljani!

Več mestjanov.

— Gospodič. Ema Tomanova, bralcem „Novic“ dobroznana domorodkinja, izvrstna deklamatorica slovenska, je pretekli teden zapustila Ljubljano, službo učiteljice nastopivši v Ljutomeru na Štajarskem.

— (*Kdo bode naslednik prečastitega knezoškofa ljubljanskega*), o tem se po „Vaterl.“ v najviših krogih zdaj sèm ter tjè prevdarja; mož, kterega nasvetuje minister Stremayr — piše „Vaterl.“ — ne bi bil po volji dobrih katoličanov; ne vé se tedaj, kako se bode razmotala ta stvar. — Mi le to rečemo: čemu neki je bilo vsega tega treba?“

— Za to, da se je gosp. dr. Razlag odpovedal predsedstvu „narodne tiskarnice“, ali za kaj druzega, kar nam ni znano, je gosp. Regali v poslednjem občnem zboru katoliško-političnega društva predlagal, naj gosp. dr. Razlaga voli za odbornika, in izvoljen je bil. Kakor ne vemo, kaj je g. Regali-a napotilo na ta predlog, tako tudi ne vemo, zakaj da „Danica“ v poročilu zborovem ignorira to volitev.

— (*Iz zadnje seje deželnega šolskega sveta*) je telegraf iz Ljubljane brž nesel v „Presse“ gorko novico, da v predlaganji dveh učiteljev za c. kr. vadnico ljubljansko in za nadzornika ljudskih šol za Krški okraj namesti dekana g. Poljaka, ki se je odpovedal tej službi, „so Slovenci popolnoma padli (unterlagen die Slovenen vollständig), kajti obveljali so samo liberalni kandidati“. Ker smo tudi mi marsikaj izvedeli, kar se je godilo v tej seji in po seji, naj kakor „Presse“ svojim, tudi mi svojim bralcem povemo kaj. — Da so „Slovenci padli“, temu se čudi „Pressin“ telegrafist in kot sijajno zmago liberalcev oklicuje svetu! Nam pa od onega časa, ko je spet dr. Wretschko bil imenovan v naš deželni šolski svèt, ko je dr. Merhal bil vrinjen (glej obravnavo v deželnem zboru v današnjem in zadnjem listu) in ko je učitelj Pirker bil posajen na stol nadzorni, to ni bilo nobeno čudo več, kajti v tako umetno stvarjeni skupščini padli bodo zmirom. Al to ni resnica v „Pressinem“ telegramu, da bili bi padli „Slovenci“, padel je le „Slovenec“ — dr. Bleiweis — ki je, ker je dr. Costa na Dunaji, edini se boril s svojim predlogom. Šlo je namreč v tej seji, kakor „Pressin“ telegrafist poroča, za oddajo dveh učiteljskih služeb na c. k. ljubljanski vadnici; po Horvat-Pirkerjevem predlogu se med 17 kompetenti najbolj izkušeni in spoštovani Praprotnik, Stegnar, Lapajne, Knific, Grkman in drugi za duri postavijo, na prvi dve mesti pa stavita Sima in Wisjak!! Za nadzornika ljudskih šol na

*) Če stvar leží zarad konečne rešitve pri deželnem šolskem svetu, treba, da njega prosite rešitve svoje vloge.

Vred.

mesto Poljakovo se nasvetuje gimnazijski profesor Wurner! Pripoveduje se nam, da bi človeku lasje po konci stali, ko bi bil slišal na „politično-ustavoverska kola“ vprto poročilo, čegar zmaga se je brž isti večer obhajala v krčmi Urbasovi. V razjasnilo Pressinega telegrama in vriska krčmarskega treba je, da tudi mi povemo, kar smo zvedeli in da se zve po deželi, kakošna pogača se v Pirkerjevi kuhinji peče našim domačim učiteljem dandanes.

— (*Prvo pustno veselico*) v čitalnici hvalijo vsi, ki so se je udeležili in bilo jih je nad 200. To je znamenje, da tudi prihodnje: 19. dne t. m. in 2. in 16. svečana bodo v národnem domu živahne; se ve pa, da svečanost 2. svečana na spomin Vodniku bode se posebno odlikovala kakor vsako leto; program je že sestavljen vrlo zanimiv.

— (*Slovenska predstava „Zapravljivca“*) je privabila zopet toliko občinstva v gledališče, da vsi prostori so bili prepolni; izvršila se je pa igra tudi prav dobro.

— (*Dramatično društvo*) predstavlja v deželnem gledališči v pondeljek 20. dne t. m. novo veselo igro s petjem „Univerzalni dedič“ v 2 dejanjih in novo opereto „Izbujeni lev“ v 1 dejanji, ktera se z veliko pohvalo igrá na Dunaji in v Gradci. Obe igri poslovenil je marljivi pisatelj g. Alešovec. — Prihodnja slovenska predstava bode potem v nedeljo 26. januarija, pred sejmom.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — O načrtu nove volilne postave za državni zbor prinese zdaj vsak dan kaj druzega. Ministri mešetarijo s svojimi privrženci, ki so na Dunaji ali ki jih kličejo na Dunaj („Presse“ je povedala, da Dežman, Kaltenegger in Zupan so bili tudi zavoljo tega na Dunaji), statthalterji isto počnó v nekterih deželah, in kar se skuha po tej poti, prinesó vladni časniki drug za drugim na dan. Tako pridejo narodi avstrijski res kakor v spanji do novíne volilne, vsaj jih nikdo ne praša! Ko pride ta stvar v razpravo državnemu zboru, je že po vse gotova in Herbst se bode potem lahko izpočíl na lavoru novih svojih zaslug za centralizem Avstrijski. Tudi to je že znano, da se velikim posestnikom in kmetom bode po veliko manjši meri merila pravica volitev kakor meščanom, kajti le ustavoverska nemškutarija je najbolj po mestih domá. Kar se tiče števila poslancev, ki jih posamesne dežele po novi postavi bodo poslale v državni zbor, piše nova „Presse“, da doljna Avstrija jih pošlje 35 (dozdaj jih je pošiljala 18), gornja Avstrija 16 (dozdaj 10), Salzburška 4 (dozdaj 3), Tirolska 17 (dozdaj 10), Vorarlberška 3 (dozdaj 2), Štajarska 21 (dozdaj 13), Koroška 8 (dozdaj 5), Kranjska 10 (dozdaj 6), Tržaška 3 (dozdaj 2), Česka 90 (dozdaj 54), Moravska 34 (dozdaj 22), Šlezka 11 (dozdaj 6), Bukovina 8 (dozdaj 5), Dalmacija 8 (dozdaj 5), Goriška in Istra vsaka po 3 (dozdaj po 2); tako bi državni zbor štel zdaj 275 poslancev brez Poljakov, kterih število ni še določeno, ker se neki noben Poljak noče z ministerstvom pogajati. Da ostanejo slovanski volilci memo nemških pri volitvah v manjšini, skoval je Herbst, kolovodja nemčurjev, volilne okraje tako umetno, kakor je nekdaj Schmerling zlimal na Štajarskem, Moravskem, Českem volilne kraje tako, da so bili na škodi slovanski volilci. Kupčijskim zbornicam je dal Schmerling volilno pravico v polni nadi, da v njih nadvladuje nemški element; zdaj pa se namerava tam, kjer je v kupčijski zbornici národna večina, zbornično volitev zliti z mestno in tako vničiti samostojno volitev. Vse „kunšti“ morajo pomagati, da bi le nemčurstvo in ustavaštvo zvonec nosilo! Sreča je le to, da nobena stvar ne trpí večno.

— Agrarični kongres (kmetijska skupščina) se je začel 9. dne t. m. Prišlo je vsih 48 zastopnikov kmetijskih družeb (Kranjsko zastopa dr. Costa, Štajarsko dr. Hlubek in Brandsteter) in drugih, ki jih je ministerstvo kmetijstva posebej poklicalo, kakor pl. dr. Zavinšek in drugi. Minister Chlumeky sam je odprl zbor z govorom rekši, da bode ministerstvo ozir jemalo na sklepe tega zbora. Grof Belrupt se mu zahvali. Dr. Hamm poroča o delovanji prvega zbora leta 1868. Za 9 vprašanj, ki jih ima obravnavati zbor, so se volili dotični odseki, kterim so se izročili tudi od kmetijskih družeb ministerstvu poslani predlogi.

Hrvaško. Iz Zagreba odkriva „Obzor“ pod naslovom „nova magjaronska blamaža“ svetu sramotne spletke. Neki Sinković, kterega je bana namestnik Vakanović za uradnika v službo vzel, je skoval in Vakanoviću podteknil one glasovite „promemorije“, ki so veliko senzacijo naredile, ko jih je na svitlo dal g. Mrazović, kteremu jih je Sinković za dobre novce prodal. In ta človek laže se zdaj svetu, ne samo, da so ga narodnjaki (Mrazović, Vončina in drugi) nagovorili, naj sestavi one premorije, tudi naj piše brošuro: „Kroatien auf der Marterbank.“ Mrazović, Vončina in Miskatović oklicujejo zdaj vse to za plačane magjaronske laži, ktere bodo pred sodnijo odkrili. — Vakanović in Sinković — oče in sin!

Angleško. Iz Chiselhursta. — Vélikega moža ni več! Bivši cesar Francoski Napoleon III. je v prognanstvu tukaj 9. dne t. m. umrl. Bolehal je že več let za kamnom v mehurji; naposled za to bolezen ni bilo druge pomoči, kakor razdrobiti kamen v mehurji. Dvakrat so najimenitnejši zdravniki skušali to operacijo; še tretjič so jo nameravali, al umrl je pred. — Napoleon III. je bil sin bivšega kralja Holandskega Ljudevika Bonaparta, rojen v Parizu 20. aprila 1808. leta. Po stricu svojem, Napoleonu I., glasovitem cesarju Francoskem, ki je tudi Kranjsko deželo leta 1809. pod svojo oblast spravil, mislil je ravno zdaj umrli Napoleon, da mu gré pravica do prestola Francoskega; to misel je gojil po smrti pravega sina Napoleona I. od leta 1832. neprenehoma v sebi in začel leta 1836. s silo si svojiti krono Francosko, dokler ga niso zaprli na grad Ham. Po 6letnem zaporu je všel iz zapora 1846. leta, bežal na Angleško in se leta 1848. udeležil punta Francoskega. Zdaj mu je obveljalo vsesti se na prestol predsednika ljudovlade Francoske; al že 1851. leta je ljudovlado zatrl silovito s prelito obilo krvijo in leta 1852. postal cesar. Eno leto pozneje se je oženil s Španско grofico Evgenijo Teba, ki mu je porodila edinega sina, ki bode marca meseca 16 let star. Skor 20 let je bil ranjki najmogočnejši vladar cele Evrope, dokler ni začel vojske s Prusi, ki pa je bila za Francosko in za-nj tako nesrečna, da so ga Prusi vjeli in Francozi odstavili od cesarstva. Zdaj je v prognanstvu živel na Angleškem eno leto, 9 mesecev in 20 dni. Sodba o njim je jako različna; to pa je gotovo, da je bil mož bistre glave in trdne svoje volje. Pravijo, da je zapustil politično oporoko in razglas na Francoze; njegov sin si je že dal imé Napoleon IV. To je znamenje, da Francosko državo čakajo nove prekucije, ako ostane sin pri življenji, ki bode z obilimi svojimi privrženci delal na to, da se ljudovlada vleže spet v grob in nad gomilo njeno postane zopet cesarstvo Francosko.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici v Ljubljani.